

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens Quæstiones à XXVII. vsque ad LXIV. & à Quæstione CVI.
vsque ad CXIV.

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1620

Obiecto contra superiorem doctrinam. c. 4..

[urn:nbn:de:hbz:466:1-81000](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-81000)

Angelus appetere consequi suam beatitudinem ex proprijs viribus: quia, vt loco citato dixi, & 1. 2. quæst. 13. art. 4. probabitur, voluntas effi-
 cax, quæ tendit ad rem opere exequendam non potest esse impossibile; sed statim ac intelle-
 ctus videt rei impossibilitatem, cessat à consulta-
 tione, electione, & à quacumque voluntate effi-
 caci, retenta solum soluitate simplicis compla-
 centiæ.

Deinde probandum est, angelum nullo erro-
 re deceptum peccasse hoc genere peccati, vel alio
 simili. Nam aut errauit, quia nesciebat, beatitu-
 dinem esse supra suas vires, & hoc nondum sibi
 reuelatum erat: & hoc non esset vllum peccatum,
 expressè appetere sibi beatitudinem suis viribus
 consequendam: quia ex ignorantia illam eo mo-
 do sibi desideraret, & ita à peccato excusaretur.
 Aut iam sciebat Angelus, se non posse consequi
 beatitudinem suam, quia sibi ita reuelatum erat,
 aut quia planè conuinctus erat, se non posse per-
 venire vi sui intellectus ad claram Dei visionem:
 siquidem quantumvis conaretur, in seipso expe-
 rireretur, vi sua non posse ad Dei visionem perue-
 nire: & hoc pacto errare non potuit Angelus in
 via existimans, se posse suis viribus beatitudinem
 suam consequi: siquidem & dæmones talem erro-
 rem non habent: imo nec habere possunt, cre-
 dunt enim, & contremiscunt ipsa veritate conui-
 cti, vt dicit Iacob. 2. cap. nec contra fidem aliquid
 credunt.

Sed dicit aliquis, potuisse quidem esse aliquem
 errorem in intellectu angeli, qui nullo modo ef-
 fet contra fidem nostram, eo modo quo S. Thom.
 2. 2. quæst. 162. art. 4. ad 1. docet, præsumptionem,
 qua aliquis præsumit, se habere bonum, quod
 non sit à Deo, vel gratiam sibi concessam ex me-
 ritis, non esse necessario coniunctam cum errore
 contra fidem, eo quod error contra fidem solum
 est existimatio in vniuersum, non autem existima-
 tio singularis: vt si aliquis existimaret vniuerse
 non omne bonum esse à Deo, & gratiam nobis
 dari ex meritis nostris, erraret contra fidem. Ad-
 dit vero exemplum S. Thomæ, veluti cum qui
 iudicaret vniuersum fornicationem esse bonam,
 esset infidelis: si autem iudicaret in casu peculiari,
 bonum sibi esse fornicare, iudicium tale non ef-
 fet contra fidem. Eandem doctrinam habet idem
 S. Doctor 2. 2. quæst. 20. art. 2. in corpore, & ad se-
 cundum, vt ostendat, desperationem esse sine in-
 fidelitate.

Mihi tamen difficile est excusare ab errore con-
 tra fidem iudicium illud singulare, sicut & iudi-
 cium vniuersale, si sub eadem ratione vtrumque
 habetur, vt latius ostendam 1. 2. quæst. 77. art. 2.
 nam si quis iudicaret, fornicationem esse bonam,
 hoc est, esse honestam, & secundum rationem,
 non solum peccaret contra fidem, iudicans hoc
 in vniuersum, sed etiam iudicans hoc de singulari
 fornicatione. Si autem quis iudicet, fornicatio-
 nem esse bonam, hoc est delectabilem: neque iu-
 dicans in vniuersum, nec iudicans hoc de singu-
 lari fornicatione contra fidem errabit. Eodem
 modo in peccato præsumptionis videtur dicen-
 dum, aut iudicium vniuersale & commune non
 esse contra fidem, si iudiciū singulare non est: aut
 si iudicium vniuersale est contra fidem, esse etiam
 singulare, si sub eadem ratione vtrumque habea-
 tur. Nam si quis intellectu iudicare, posse suis vi-
 bus consequi suam beatitudinem, & gratiam sibi pro-
 mereri, siue hoc iudicaret vniuerse, siue speciatim
 & singulariter in casu peculiari; contra fidem no-
 stram erraret: fides enim eodem modo docet vni-
 uerse nullam creaturam sibi sufficere ad conse-
 quendam suam beatitudinem, & ad promeren-
 dam sibi gratiam Dei, atque speciatim & singula-
 riter in quouis casu peculiari: ergo qui contra-
 rium iudicaret aut vniuerse, aut in casu peculiari,
 contra fidem eodem modo erraret.

Restat igitur, vt dicamus, Angelum peccare
 potuisse circa beatitudinem, appetendo illam im-
 moderate ex proprijs viribus per solam simplicem
 apprehensionem, qua proponeretur illi beatitudo
 eo modo, ac si acquisita fuisset proprijs viribus,
 vt supra explicatum est: aut certe, si iudicium ali-
 quod in Angelo præcessit compositionis: solum
 potuit iudicare bonum delectabile sibi videri ha-
 bere beatitudinem illo modo; quod sanè iudi-
 cium sufficiens esset ad mouendum affectum ad
 simplicem complacentiam, non tamen ad effi-
 cax desiderium adipiscendi beatitudinem: ad
 hunc enim affectum efficacem necessarium erat
 iudicium affirmans, possibile esse Angelo beati-
 tudinem consequi proprijs viribus, vt superius
 notauimus.

CAPVT IV.

Obiectio contra superiorem doctrinam.

His, quæ hæcenus dicta sunt, posset quis hanc
 difficultatem opponere. Si Angelus peccas-
 set peccato præsumptionis, non tantum peccas-
 set vno peccato superbiæ, sed etiam triplici gene-
 re peccati. Primo contra spem, quia præsum-
 ptio etiam opponitur spei, quæ innititur gratiæ,
 & meritis, vt docet S. Thomas 2. 2. quæst. 21. artic. 2. S. Thom.
 Qui enim sine meritis gratiæ sperat consequi
 beatitudinem, inaniter sperat, & præsumere di-
 citur. Secundo peccaret contra magnanimitatem,
 quæ in eo consistit, teste Aristot. 4. Ethicorum, cap. 3. S. Thom.
 Et S. Thomas 2. 2. quæst. 129. vt moderetur affectum
 circa magnos honores & dignitates, quas ipsa
 appetit secundum rationem. Quare & præsum-
 ptio opponitur magnanimitati secundum excel-
 sum, vt tradit S. Thomas 2. 2. quæst. 130. artic. 2. quæ-
 tenus homo appetit magna non simpliciter, hoc
 est, non secundum se magna, sed relata, hoc
 est suis viribus magna. Tercio peccasset An-
 gelus peccato superbiæ contra humilitatem:
 quia præsumptio etiam est species superbiæ,
 vt fatetur Sanctus Thomas 2. 2. quæst. 162. ar-
 tic. 4. & tradidit Gregorius lib. 23. Moralium, cap. 4. Gregor.
 alias 7.

Respondeo primum, si dicamus angelum pec-
 casse peccato illo præsumptionis, nihilominus
 dicendum non esse, Angelum peccasse præsum-
 ptionis peccato, quod opponitur virtuti spei.
 Nam, vt rectè admonet S. Thomas 2. 2. quæst. illa 1.
 artic. 1. præsumptio, quæ opponitur spei, in eo
 posita est, vt quis à Deo speret aliquid per vir-
 tutem & misericordiam ipsius, sed non eo mo-
 do & ordine, quo Deus voluit: vt si quis à Deo
 speraret remissionem peccatorum sine peni-
 tentia, aut gloriam sine meritis ex gratia. Spes
 enim, quæ est virtus Theologica, respicit Deum
 vt formale obiectum, à quo aliquid speremus,
 quod proprium est obiecti formalis virtutis

Mmm

Theo-

20. Theologica; quare & vitium præsumptionis oppositum debet respicere Deum tanquam à quo speramus, ut ei peculiari ratione opponatur. Præsumptio autem quæ opponitur virtuti magnanimitatis, fertur solum ad excellentiam supra propriam virtutem, ac si non esset supra propriam virtutem.

Quid requiratur ad peccatum contra spem.

Deinde dicendum est, ad rationem peccati præsumptionis, quæ opponitur spei, debere esse contrarium desiderium, & simplicem affectum complacentiæ, sed etiam spem consequendi id, quod desideratur: spes autem nunquam esse potest, nisi aliquis credat, esse possibile, imò aliquomodo futurum id, quod sperat; atqui angelus non credidit, imò nec credere potuit; sibi esse possibile consequi suam beatitudinem proprijs viribus, & ita non speravit, ac proinde neque contra spem peccavit, sed solum simplici affectu desideravit; quod quidem non opponitur spei, sed alteri virtuti, ut infra explicabitur. Quod enim nonnulli constitunt habitum spei ad desiderandum simpliciter affectu beatitudinem, & ad delectationem de illa in patria, & ideo dicunt hunc habitum in patria manere, contra communem sententiã est, & facili ratione confutabimus 2.2. quæst. 20. & 3. par. quæst. 7. art. 4.

Postremo, quamvis verum sit, contra spem Theologicam peccatum esse posse, non solum sperando aliquid à Deo contra debitum modum, sed etiam sperando ab homine, aut ab angelo id, quod à solo Deo sperandum est, (sic enim peculiaris fieret irreverentia Deo, à quo sperandum esset: quod sanè non esset dicendum peccatum præsumptionis, sed alio nomine vocari deberet) tamen nullus potest peccare contra spem, sperando proprijs viribus consequi id, quod à Deo sperare deberet: eo quod nemo à se aliquid potest sperare propria virtute faciendum, nisi quatenus confidit se adiutorio Dei, quo indiget, aliquid rectè facturum. Ratio vero est, quia omnis actus sperandi habet pro obiecto arduum: arduitas vero, & difficultas in hoc posita est, ut ab alio id quod desideramus speremus: quod vero à nobis fieri desideramus, non speramus quatenus à nobis tantum futurum est; quia hac ratione facile est, neque obiectum esse potest spei, ut notavi supra disput. 8.4. cap. 1. speramus autem aliquando aliquid à nobis futurum, ratione remotionis impedimentorum, quæ ab alio remoueri debent.

Quomodo humilitas à magnanimitate distinguitur.

Quod vero attinet ad id, quod in eadem difficultate proponebatur, quia videlicet ratione peccati præsumptionis distinguatur, prout opponitur magnanimitati & humilitati: & utriusque eadem virtus humilitas cum magnanimitate, an diversa, non est huius loci definire. Proponam nihilominus ea, quæ circa hanc rem scripta legi, & suo loco rem hanc definiendam in 2.2. locis allegatis, & Caietan. ibi plane docent, magnanimitatem & humilitatem esse duas virtutes distinctas; atque adeo præsumptionem esse peccatum duplici ratione his duabus virtutibus oppositum. Explicat autem Caietan. 2.2. quæst. 161. art. 1. rationem virtutis humilitatis, ut eam distinguat à magnanimitate, hoc modo, ut humilitas formaliter consistat in subiectione Deo debita, non tanquam præcipienti (hæc enim est obedientia) sed Deo simpliciter: quare & præsumptio in sententia Caietan.

Caietan.

24.

etiani pertinens ad peccatum superbiæ, & opposita virtuti humilitati, erit, nolle subijci Deo. Magnanimitas vero ex sententia ipsius est virtus, quæ verlatur circa dignitates, & honores secundum modum debitum & congruentem, & ita præsumptio opposita magnanimitati, erit immoderatus affectus honoris, & dignitatis ultra meritum debitam & congruentem. Verum hic modus non assignat sufficienter discrimen inter has duas virtutes, & inter illa duo vitia. Nam humilitas non tantum est in subiectione debita Deo, sed & in moderando affectum honoris & dignitatis. Eodem etiam modo superbia non tantum est, nolle subijci Deo, sed etiam appetitus, & complacentia in honore, & dignitate ultra debitum modum. Alio igitur modo distinguere debet magnanimitas & humilitas: præsumptio pertinens ad superbiã, quæ opponitur humilitati, & præsumptio opposita magnanimitati.

S. Thomas 2.2. quæst. 161. art. 1. inter illas duas virtutes hoc assignat discrimen, quod humilitas refrenat animum, ne immoderate tendat in excelsum: magnanimitas vero impellit contra desperationem ad magnarum rerum consequentiam secundum modum debitum. Ex qua differentia difficile colligi videtur discrimen inter præsumptionem oppositam humilitati, quæ est species superbiæ, & præsumptionem oppositam magnanimitati.

Denique Martinus de Magistri quæst. de humilitate, existimat, eandem esse virtutem, humilitatem, & magnanimitatem. Probat autem, quia habent unum & idem contrarium, nempe præsumptionem sub eadem omni ratione, nempe prout est appetitus honoris excellentiæ & dignitatis ultra debitum modum. Pro qua sententia primo sic auctoritas Aristotelis, quia circa honores & dignitates nunquam aliam virtutem constituit, quam magnanimitatem tenentem medium, de qua tractat. 4. Ethicor. cap. 3. nec vique alibi de humilitate tanquam de distincta virtute tractat. Virtus autem extrema & opposita magnanimitati inquit esse pusillanimitatem ex una parte per defectum, quia non curat de dignitate, & honore debitis: illum autem, qui peccat ex alia parte per excessum appellat lentum, quem nos superbum & præsumptum vocare possumus; de quibus latius suo loco dicemus. Hæc autem duo vitia opposita sunt humilitati: hæc enim per defectum fit pusillanimitas. Secundo S. Thomas 2.2. quæst. 161. art. 1. & 132. assignat tanquam vitia opposita magnanimitati vanam gloriam, & ambitionem per excessum. Quis autem, dubitet hæc vitia opponi humilitati? Tertiò pro hac opinione hæc ratio formari potest. Idem est medium inter eadem omnino extrema: quod servat magnanimitas & humilitas, nempe inter nimios honores & dignitates, & abiecta munia; & duos eosdemque habet actus utraque virtus; nam tam humilitas, quam magnanimitas impellit animum, ne recedat in honoribus & dignitatibus, non recedat magna; & utraque cohibet appetitum, ne tendat ad maiora: ergo eadem est virtus magnanimitatis & humilitatis. Nam medium inter extrema est formale obiectum virtutis constitutivæ quamlibet virtutem, & eam ab alijs distinguens. Parum igitur refert, quod sint duo actus, alter cohibendi appetitum, alter impellendi: cum sit

actus versentur inter extrema ad constituendum medium debitum inter illa. Nam omnis virtus, quæ versatur circa obiectum consistens in medio inter extrema, habet duos actus eodem modo, ut patet.

27.
Olivian.

At obijciat quis: Christiani sapienter ex virtute humilitatis eligunt sibi statum abiectissimum, & vilissimè se ipsos tractant, quod non videtur esse magnanimitatis; cum potius vergat in extremum pusillanimitatis, & tamen est opus humilitatis Christianæ, quam Aristot. & Philosophi non cognoverunt: ergo necesse est distinguere humilitatem à magnanimitate.

Responsio.

Respondeo, hoc genus humilitatis Christianæ non esse alienum à vera magnanimitate, quam Philosophi noverunt: quia cum Christiani considerent seipsos, non quatenus tali honore in republica, aut munere, quo funguntur digni sunt: sed quatenus seipsos apud Deum peccatores agnoscunt: plane vident & iudicant, non esse animi pusilli, sed magni, ita se ipsos tractare. Nihilominus cum hoc ex alia parte debent habere rationem muneris, quo funguntur aut Episcopi, aut Regis, aut alterius in Republica, ne in talibus operibus humilitatis ex consideratione peccati assumptis declinetur in vitium pusillanimitatis. Quamvis igitur Philosophi non noverint hanc causam humilitatis, nempe considerationem peccati apud Deum: rationem tamen humilitatis in universum non videntur ignorasse. Hæc sunt quæ mihi in hac difficultate obiter occurrunt proponenda: quorum definitio vique in secundam secundæ differtur.

CAPUT V.

Qua ratione Angelus peccare potuerit appetitu beatitudinis naturalis.

28.
S. Thom.
Caietan.
Ferrar.
Hernandus.
Bassol.

Explicuimus hæcenus, quo modo potuerit Angelus peccare appetitu superbo beatitudinis suæ supernaturalis. Nunc vero restat examinandum, utrum appetitu beatitudinis naturalis peccaverit, an saltem peccare potuerit. S. Thomas, quem etiam sequitur Caietan. in hoc articulo, Ferrariensis, contra gentes, cap. 109. §. Circa primum modum, Hecuzus, & Bassolis loco citatis docent, Angelum peccasse appetitu immoderato beatitudinis naturalis, quia illa ipsi ita placuit tanquam ultimus finis, ut à beatitudine supernaturali se ipsum auerteret. Cum his etiam facit Egidius, & consentire videtur Ricardus, tamen in explicatione huius sententiæ non conveniant. Ricardus ita eam intelligit, ut Angelus ex deliberatione magis dilexerit suam propriam excellentiam, quam divinam: qua quidem ratione videbatur in sua excellentia & beatitudine naturali finem ultimum constituere. Qua vero comparatione fuerit maior dilectio excellentiæ suæ, quam divinæ, nempe quam divinæ beatitudinis, quam à Deo accepturus erat, si perseverasset, non explicat Ricardus.

S. Thomas hoc modo suam sententiam exponit, ut Angelus peccaverit appetendo ita similitudinem Dei, ut in sua naturali perfectione quiesceret sicut in fine ultimo: auerteret autem suum appetitum à supernaturali beatitudine, quam à Deo erat accepturus. Cæterum quia difficile visum est, Angelum primo suo peccato expresse voluisse auertere se ab ultima sua beatitudine su-

Vasquez in 1. part. tom. II.

pernaturali, ex quo etiam videretur concedendus error in intellectu Angel, ut tali affectu peccaret, quod est absurdum: ideo Hernandus, Caietanus, Ferrariensis capite illo citato. §. Ad evidentiam rationis, & recentiores Thomiste, quibus etiam adde Egidium & Bassolim loco allegato, mentem S. Thomæ ita interpretantur, ut Angelus non peccaverit expressa voluntate auerendi se à beatitudine supernaturali; sed quia ita dilexit suam beatitudinem & excellentiam naturalem, ut illam non retulerit in supernaturalem, in quam debebat eam referre. Hanc autem omissionem relationis naturæ fuisse ex inconsiderantia, affirmant Hernandus & Ferrariensis: alij vero de inconsiderantia nihil dicunt.

Mihi tamen hic modus explicandi peccatum Angel ex illa omissione relationis minimè probatur. Tum quidem, si dicatur, fuisse ex inconsiderantia: nam sicut iam probavi cap. 2. non potuit peccatum Angelo accidere ex inconsiderantia. Tum etiam quia tale peccatum non esse superbiæ, si ex sola ratione omissionis Angelus peccasset, & ita hoc modo defendere non possemus communem sententiam, quæ asserit primum peccatum angeli fuisse superbiæ. Nam si angelus adverteret, præceptum sibi esse referendi suam excellentiam & beatitudinem naturalem in supernaturalem & non referret, non peccaret peccato superbiæ: eo quod delectari in propria excellentia, & beatitudine naturali, non tribuendo illam sibi ut auctori nec cogitatione, nec affectu etiam simplici, non est peccatum superbiæ: hoc enim peccatum est appetitus excellentiæ ultra propriam dignitatem: qui autem delectatur in propria naturali beatitudine, & excellentia, ut quod sit factus ad similitudinem Dei, capax gratiæ, & donorum, non appetit excellentiam ultra propriam dignitatem: ergo si Angelus hoc modo in beatitudine, & perfectione sua naturali delectatus fuisset, cum alias rectè cognosceret, se totum illud à Deo ut ab auctore accepisse, non peccasset peccato superbiæ. Neque verè peccasset peccato superbiæ, quia omisisset referre suam beatitudinem, & perfectionem naturalem in supernaturalem beatitudinem. Namque, si tale præceptum referendi beatitudinem naturalem in supernaturalem obligaret Angelum, & ille ita omisisset referre, ut ad culpam omissionis illa imputaretur, non fuisset peccatum superbiæ: quia non fuisset appetitus excellentiæ ultra propriam dignitatem nullumque superbiæ peccatum in omissione consistit, sed omne peccatum superbiæ est commissio: fuisset igitur omissionis peccatum vel contra spem, vel contra charitatem, ex quibus nasceretur obligatio illa referendi: quia reuera non fuisset solum omisso circumstantiæ, sed actus alicuius virtutis. Porro autem, etiam si complacentia illa in propria naturali excellentia fuisset causa non referendi, & ita transgrediendi præceptum alterius virtutis, non proinde fuisset peccatum superbiæ: veluti si quis cogitans se esse creaturam rationalem factam ad imaginem Dei, ita in hac cogitatione delectaretur, ut Missam, cuius erat præceptum, vel aliud opus præcepti omitteret, non peccaret peccato superbiæ.

Adde etiam, quod nulla ratione probari potest Angelum, in primo instanti habuisse præceptum referendi beatitudinem suam naturalem in

M m m 2

super-

29.

Refellitur
precedens
explicandi
modus.

30.

31.